

ORADEA-MARE (N.-VÁRAD)
26 martie st. v.
7 aprilie st. n.

Esc in fiecare duminică
Redacțiunea:
Strada principală 375 a.

Nr. 13.

ANUL XXXI.
1895.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe 1/2 de an 5 fl.
Pe 1/4 de an 2 fl 70 cr.
Pentru România pe an 25 lei

Școlă cu noroc.

(Novelă din popor.)

(Urmare.)

Pă, mări Bucurel! mai una mai alta pe măsă, că vești că n'am vreme, că dóră nu-s singur.

Bucurel sărută mâna dascălului dîcîndu-i bună ziua și intră în alta odaie.

— Cuminte băet — dîce dascălul urmînd vorba — bine-a mai făcut c'o umblat la școlă; ea-i în ziua de ađi aceea ce ne mai pôte încălđi. Omul fără de școlă e ca un pădureț neoltoit, ca pămîntul indosit la umbră, ca móră fără apă, sęcara fără spîc, coșerul fără păpușoiu, biserica fără preot, clopotnița fără clopote. Precum se lucră cu trupul, adecă cu cósă, sapa și grebla, așă trebuie și cu capul: nóptea trebuie

delăturată din el, mintea luminată. Cu cât mai mult te frămânți cu învățatura, cu atît mai mult folos ț-duce ea.

— Cum, bade Badale! pôte dumneata nu cređi cuvintelor mele?

— Cum nu? cred. Eu vęd și singur că nu-i bine de cei ce își lasă copii neinvęțați.

— Uită-te bade Badale numai la străini! cum au venit ei în țeră? N'au venit cei mai mulți goli, cu bățul în mână și cu vînt de primăveră în pungă? ... și iacă astăzi la ce a ajuns ei!... ne-au întrecut, s'au imbogățit, iară noue ne-au pus traista 'n spate. Sîntem lipsiți pămîntului și aduși la sapă de lemn. Și vine să plîngi de amar și de durere! Dela Cernăuți și până la Dornă nu mai veđi prin cîncelării decăt numai domni străini, și numai rar unde, ici și côlea, veđi și câte unii de ai noștri ca resăriți din pămînt ori plouați din cer.

VISARION ROMAN.

N'avem nici judecători, nici învățători, nici medici și advocați de-ajuns, iară la drumurile de fer — pe unde trece carul cel de foc — n'ai auzi limba noastră nici chiar la codașul cel mai de pe urmă, ferit-a Dumneșeu! să dai un galbën, că nu! Și cum de-au ajuns ei la toate acestea și ne-au dat înderăt? nu cu mintea și cu cartea? Ei își dau copiii la școală în ruptul capului, pe când ai noștri nici, fiind siliți, nu-i lasă să învețe... Pământurile și casele noastre intră în mâinile lor, căci noi, fiind intunecați la minte, nu ne putem feri de ghiarele lor. Noi plătim bir, ca ei să aibă lefe bune, și lăsăm copiii noștri sălbatici și cu vreme harțași lor Țeranii lor știind a ceți, își cumpără cărți bune și scot învățături folositoare pentru lucrarea pământului și creșterea vitelor. Fac și ai noștri așa? nu, nici decum, ei nici nu știu cum să ție cartea în mână, o țin pe dos cu capu 'n jos. Tot așa-i și prin alte țeri: țeranii is mai deștepți decât ai noștri și satele lor is mai frumoșe decât pe la noi.

— După cum ved eu — dice Badalea plin de mirare de cele ce aușise — ceea ce-s pentru plug cörnele lui, pentru scriitor condeiul, pentru scripcar arcușul, pentru vornic legile împărătești, ochii, mâinile, picioarele și imbrăcămintea pentru trup, aceea-i școală pentru minte: ea-i cu noroc.

— Da, așa este, bade Badale! de aceea nu numai odată, dară de multe ori am aușit noi cu toții din gura învățătorului nostru Luminărică cuvintele acestea: „ai carte, ai parte“, adecă: decât ești învățat, atunci știi să-ți păzești câmpușorul moștenit dela părinți și atunci ai și parte, adecă: ai cu ce trăi. Deci fiecare ar trebui să învețe ca Bucurel, nu doră ca să fie toți preoți și domni, ci ca să fie gospodari buni și să le mērgă bine — ca din apă. Numai atunci or putē să aibă case frumoșe, acareturi bune și vite alese. Atunci nu i-a mai plesni nimeruia prin cap să dică: bine-i pentru alții, dară reu pentru noi. Cu străinii noi nu trebuie să ne mănăcăm nici să ne supērăm pe ei, dară ca să ne ieie bucățica din gura copiilor noștri, asta nu trebuie să suferim nici odată. Nici cât e negru sub unghie să nu lăsăm să ne iee. Toți cei ce voiesc să trăiescă cu noi, să învețe limba noastră cea dulce și frumoșă și eu dic, că ei trebuie să o facă acesta numai decât și ca să ajungem ceea ce dorim, ne trebuie ómeni luminați, căci mult poți face cu cei știutori de carte, dară puțin cu cei neștiutori, deci pentru Dumneșeu! ar trebui toți să învețe și să scrie ca să nu ne mērgă ca până amú cu chiu și cu vai. Să dee Dumneșeu ca în scurtă vreme să ved cetind pe Bucurel și pe Lina și pe fiecare sătean în dumineci și serbători, fie afară la sóre ori sub un brad la umbră răcoróșă ori séra în casă, gazete séu alte cărți bune — dară românești. Atunci mai bine ne va fi și mai multe binefaceri se vor revērsá peste noi. Ei! ce dici bade Badale! așa-i că-i așa cum grēsc eu?...

— Așá-i drept, și Bucurelul meu, el a luá séma totdeauna la toate câte se mai petrec în satul nostru și a indemná pe toți ca să lucre la un loc, că numai așa om ajungē numai decât la ceea ce dorești și dumneata, numai dá... încă imi mai lipsește una și anume: aș dori să-l ved aședat și bine ingrigit, dară vai... nu știu ce să mai dic și cum să mai încep... când îți aduci aminte ce se mai întâmplă în lumea asta, îți vine să turbi, să-ți perđi mințele, nu ceva... dumneata știi, domnule Casian, ori póte nu știi nimică?

— Ce să știu?

— Nu știi că frații lui moș Cailean, Tudor, Niță,

Mitrea, Mandachi și surorile lor Nuța și Zoe, i dau sfat dicēdu-i ca să n'o dee pe Lina după Bucurel? Ei dic adecă, că cine-a fi să fie al ei, nu s'a perde, iar fecioru-meu, el n'ar fi de dēnșii.

— Ș-apoi, las să dică!

— Bine, bine, da... dá... vedut-ai ómeni mai ciudați!... ha... vedut-ai!... așa-i pe semne lumea... arată dușmănie ca și când le-ași fi făcut nu știu ce... eu, om bētrán, care trāesc cu toți sátenii în pace, care am trecere ori și pe unde merg — în tot locul... și ei așa să se póte cu mine! rușine! rușine să le fie obrazului...

— Ian lasă! — face Casian cu blāndețe — las c'or fi toate bune. Decă ț-ai luá toate în cap, apoi ar trebui să iai câmpii. E vorba numai ca să vreiē părinții și Lina și acestia vreu. Mai mult ce mai trebuie! Bucurel n'are să trăiescă nici cu frații nici cu surorile so-cru-seu, ci cu Lina și ea vre... eu știu că vre... uită-te bade Badale, caută, el trece pe drum...

— Cine?

— Moș Cailean, Ghiță Buculei vornicul și Lică Bocaneț epitropul. Chiamă-i în casă degrabă că trec.

— Bade Buculei, moș Cailean, ian rogu-ve, stați o țiră... intrați pe la mine, postim, veniți cu toții — strigă Badalea, alergând la pórtă s'o deschidă.

— Rogu-ve, veniți ceva mai aprópe că și eu is pe-aici — strigă și Casian eșind din casă — nu ve prea grăbiți cu trebile satului, mai lăsați-le la pārdalnicul. Cel ce vre să le facă toate bine și în grabă, le face câte-odată reu.

Ei intră, făcēnd câte o șagă, în casă.

— Da bine mai trăiți mei, mē... i! — dice Buculei, un om spātos, înalt, mustecios și creț pe cap, șcii, cólea! — numai în mănăcări și 'n bēuturi o duceți, par că-i mēsă mare, par că-i pe la mijlocul nunții.

— Da, da, — i dá Casian zimbīnd — decât nu-i mănăcă și nu-i bé, de unde este, apoi acolo unde nu-i, ce să cauți, ha!... de sārăcie fug și sórecii, de fug... dela mine așa fug ca dracul de tāmăe... trec frumușel... incetișor... peste pēriu ca să nu se inee... și merg la cei bogăși... așa-i c'asá, bade Badale?... la dumneata sūnt destui... nu-i poți alungá macar să le frigi ochii...

Toți rid de șaga dascălului și se aședă după mēsă.

Apoi întind vorba de gospodărie, de trebile și socotelile sătești.

Intr'aceea Bucurel se mocoșia în cămăruță pe lângă un bolobocel. Voiá să-l destupe și numai ce veđi, dopul sare cât colo...

— Tată, tată! — strigă el deschidēnd ușa — vină... curge berea; ea resuffādu-se impróscă în sus...

Badalea alērgă: da ce-i, ai scos prea repede astupușul... ha... așa-i!... la toate cele trebuie de umblat cu luare de sēmă... c'apoi nu-i bine...

El oprește berea ca să nu se verse, apoi tórnă în sticle și duce pe mēsă. Rog, cinstiților gospodari, ian dați din calea mănăcării, ian mai din bere, e bună, prospēță, numai mai nainte adusă...

— Ce spumă-i pe de-asupra, e semn că-i bere nestricată — dice Casian, purtādu-se cu gândul să încēpă de moș Cailean, de femeia lui Sevastița, că adecă ei ș-au crescut bine copila, că ea șcie să invērtă bine fusul, să cante frumos și să fie prisnel la ori-ce tre-

bușoră și de aceea au și ei cinste în sat și nime nu li-o poate lua.

— Șagă ca șagă, moș Cailean, — se răspunde el, sucindu-și o țigărică subțire între degete — dară iacă, aici suntem mai mulți de față, să lăsăm o țiră cinstea de-o parte și să grăim ceva ce ni-ar face poate o bucurie; mie, dumneatale și la alții și cine știe, poate și satului întreg... dă... s'a vedé... cum socotiți dumneavóstră, se poate să grăesc ori ba, o vorbă mai de Dómné-ajută?

— Se poate, da... de ce nu? — diseră cu toții.

— Bucurel — urmă el — după cum îl știți cu toții, e bun și detrébă. Nu-i apucat, nici n'a făcut la nime nici un reu. Lumea-l știe. Lina, ea-i încă fată vrednică. Lauda prea multă nu-i bună. Destul dec'o laudă ómenii, apoi ce mai trebuie. Gura satului: ea este ce este și să te feréscă Dumneđu de dënşa, dară dă... cât de Lina, ea încă n'o scornit nimică.

— Și nici n'are ce — răspunde Buculei — de fata cu purtare bună nime nu se atinge.

— Nici eu n'am aúdit nimică — adauge Bocaneț — adecă ea să fi vorbit cineva ceva de reu de dënşul și dënşa, ci numai de bine și totdauna...

— Amú, moș Cailean, ce dicit? — întrebă Casian — aşá-i că dai copila? aşá-i că da...

Moș Cailean se scólă drept în picioare și se uită încóce și încolo, ea și când ar fi voit să deé cu ochii de cineva, apoi se uită la Badalea, la Buculei și la ceialalți. Ar fi voit să vedă și să-l audă satul întreg când va dicit „da“... și să dicită toți ómenii dimpreună cu dënşul „da“...

— Apoi dă, n'am ce face — întăreşce el — eu ț-am dat mai de multe-ori cuvântul că da... că Bucurel va fi ginerele meu, dicită cine ce-a vre. În Sucévă când erá, eu îi dam parale, mere, pere, de câte-ori ne întâlneam. Vorbiam cu dënşul și-i povestiam de pe-acasă unele și altele. Erá un băețal curățel ca ș-amú și atât de gătit, atât de frumúșel și rumén în față, c'aș fi dorit să-l ved în tótă ziua...

Pe când el vorbiá, Bucurel trăgea cu urechea din cămăruța de alătura. El se făcea a turná bere în sticle, a tăiá pâne, a închide, a deschide dulapul. Inima-i bătea de bucurie par că erá în alta lume, în raiu, par că toți ángerii i se inchináu, par c'o fost cuprins tóte: sórele, pământul, luna și stelele. I se părea că vede pe Lina cu chipul ei de ángerăș... ochii ei cei negri cu genele cele dese... fața ei albă ca laptele... îl impingea ceva nu alta, ca să mérgă să apuce mâna lui moș Cailean, s'o sárute. Făcea vr'o cățiva pași înainte și iară se da înapoi. Să mérgă, să nu mérgă, nu știe ce să facă. Îi erá ruşine. Ar fi mers într'o fugă — ca gândul — la Lina, să-i spue ce sfaturi sânt la dënşul pe-acasă, s'o cuprindă, s'o stringă la pept, la inimă, să o sárute, să-i înşire tóte pe rând, după cum se petrec la dënşul. De bucurie multă el singur nici nu mai știe ce să facă; dară nici nu-i da mâna să iéşă din casă. Aveau dóră óspeți, iar Badalea fără dënşul erá ca și fără suflet. Ca ómeni de aceeași casă, tata și feciorul știeau tóte unde ce se află și nu trebuia alta nimică decăt să-și deé unul altuia un semn óre-care și îndata-mare erau pe mésză tóte cele în rënduiela cea mai bună.

(Va urmă.)

I. V. PAȘCAN.

Décă nu-ți omori amorul, amorul te omórá.

În luna florilor.

1.

 Cu svon revine primăvera 'n luncă
 Naturei aducénd frumósa zestre,
 Se redeschid cereșcile ferestre
 Și lanțul ernii de pe vieți s'aruncă.

Din vérfuri de copaci trezesc orchestre
 Porniri plápânde dup'a țilei muncă;
 Sglobie se resfață céta pruncă,
 Încep disnou plăcerile-i cămpestre.

Pământului invie traiu 'n moină.
 Tot natul dar' necasul vieții lese-l!

 Nu fugi iubito, din cămara-ți órbă?

Ah, vino, de-om sári pe plaiul vesel,
 Tăcerea curióasă să mai sórbă
 Viu din gurița ta străbuna doină.

2.

Pe piscuri chele ziua mai salutá
 Ferci poiene cu sclipiri mărunte,
 Apoi ascunde radiósa-i frunte
 În vágăuni și cade 'n spaț perdută.

Iar' codrii dimpregiur în pace mutá
 Își pléca capetele lor cărunte
 Tot fremetând de víforele crunte,
 Ce le cercase 'n vremea cea trecutá.

Pe când lucéferul, al serii crainic
 Înseninéză negurilor sinul
 Privighetórea dicită cântu-i plainic.

Me 'ntimpină un ángerăș ca crinul
 Îl string în brațe și 'n limbaju-i tainic
 Suferitor fágădue suspinul...

T. BOCANCEA.

Cugetări.

Modestia este după merit ceea ce umbrele sânt pentru figuri într'un tablou; ea îi dă forță și relief.

Nu trebuie să judecăm ómenii după cele ce cunosc, ci după chipul cum le cunosc.

Națiunile adevérat tari sânt acelea care știe a se ocupa atât de educațiunea fizică cât și de formarea spiritului și a inimii.

Educațiunea copiilor e un meșteșug în care trebuie să pierđi vreme, ca să câștigi ceva.

Cei mai buni prietini sânt acei, cari îți spun mai multe adevéruri și nu acei ce-ți fac multe laude.

Prietenia e singura pasiune pe care n'o slăbeşce vârsta.

Ómenii trăesc multă vreme numai cu trecutul.

Amantul ca medic.

Comedie in 3 acte de Molière.

(Fine.)

Scena V.

Clitandre, ca medic, Sganarelle, Lisette.

Lisette (întorcându-se spre Clitandre.) E aci.

Sganarelle. Medicul acesta are o barbă tineră.

Lisette. Șciința nu rezidază in barbă și nici in bărbă.

Sganarelle. Mi s'a spus că cunoști niște lécuri cari vindecă...

Clitandre. Lécurile mele se deosebesc de cele ale celorlalți medici. Ei prescriu scurgere de sânge, capsule de ricin și altele; eu inse vindec prin vorbe, sunete, litere, talismane și inele sânțite.

Lisette. Ei, ce ți-am spus?

Sganarelle. Ce om mare!

Lisette. De órá-ce fiica dtale nu mai zace, o voi aduce aci.

Sganarelle. Bine.

Clitandre (i pipaie pulsul.) Fiica dtale e tare bolnavă.

Sganarelle. Și acea o simț la mine?

Clitandre. Da, prin simpatia care există între tată și fiică.

Scena VI.

Sganarelle, Lucinde, Clitandre, Lisette.

Lisette (cătră Clitandre.) Șeđi aci lângă dânsa. *(Cătră Sganarelle.)* Să mergem, să-i lăsăm singuri.

Sganarelle. De ce? Eu vreau să rămân aci.

Lisette. Glumești? Trebuie să ne depărtăm. Un medic are să întrebe multe lucruri pe cari unui bărbat nu-i ertat a le auđi. *(Lisette și Sganarelle se retrag în fund.)*

Clitandre (încet Lucindei.) A! sânt atât de fericit încât nu șciu cum să încep! Până când vorbiam numai prin priviri, aș vi avut să-ți spun mii și mii de lucruri și acuma, când mi-e permis să-ți vorbesc, sânt mut, bucuria me face mut.

Lucinde. Eu încă sânt in aceeași stare; și bucuria mea e mare.

Clitandre. Cât de fericit m'aș simți, decât ai simți precum simțesc eu, decât aș puté judecă despre dta ca despre mine. Dar cel puțin lasă-me să cred că dtale am să-ți mulțumesc că ne-a succes să ne întâlhim.

Lucinde. De și idea nu a fost a mea, dar am primit-o cu bucurie.

Sganarelle (Lisettei.) Mi se impare, că prea se apropie.

Lisette. Trebuie să cerceteze trăsurile feței.

Clitandre (Lucindei.) Vei rămâne inse pe lângă propusul dtale?

Lucinde. Și dta?

Clitandre. Da, până la mórte! Numai o dorință am și acesta e să-mi fi soție.

Sganarelle (cătră Clitandre.) Cum o afli? Pare mai voiósă.

Clitandre. Causa sânt eu. De órá-ce spiritul are o putere mare asupra corpului, și de multe ori e cauza morburilor, me nesuiesc totdeauna a vindecă mai întei acesta. Am observat deci privirile și trăsurile mâinii și

ale feței și prin darurile mele primite dela cer, am observat că cauza morbului e fantasia ei vie, e dorința de a se mărită. Ce me priveșce pe mine aflu acesta dorință cât se póte de ridiculă.

Sganarelle (la o parte.) In adevăr e un înțelept mare.

Clitandre. Simțesc o antipatie mare față de ori ce căsătorie.

Sganarelle (la o parte.) Acesta-i medic!

Clitandre. De órá-ce inse trebuie să faci tóte pe voia morbosului, și am observat că morbul a pētruns deja până la creri și că póte deveni fórte periculos, i-am spus că am venit ca să cer dela dta mâna ei. Acesta a produs asupra ei o mișcare binefăcătoare și decât vei nutri câteva ȓile amăgirea ei, se va însănătoșă pe deplin

Sganarelle. Da, da, bucuros.

Clitandre. Mai târđiu vom aflá apoi mijlóce de a-i vindecă fantasia.

Sganarelle. Minunat! Fiica mea, domnul acesta te-a cerut de nevéstă și eu m'am in voit.

Lucinde. Se póte?

Sganarelle. Da.

Lucinde. Serios?

Sganarelle. Da, da.

Lucinde (cătră Clitandre.) Cum, vrei să me iai de nevéstă?

Clitandre. Da, domnișóra mea.

Lucinde. Și tatăl meu se invoieșce?

Sganarelle. Da, fiica mea.

Lucinde. Ce fericită sânt, decât e adevărat.

Clitandre. Nu te indoí. Nu de ađi te iubesc, deja de mult am dorit a te luá de nevéstă. Numai pentru acea am venit aci și decât vrei să fiu sincer, că veșmintele aceste de medic sânt numai o mască, că nu sânt medic; și numai de acea m'am îmbrăcat așa, ca să me pot apropiá mai tare de dta.

Lucinde. Acesta dovédă a iubirei dtale me mișcă adâne.

Sganarelle (a parte.) Sērmana! Sērmana!

Lucinde. Și in adevăr, tată, vrei să me măriți după acest domn.

Sganarelle. Natural. Dă-mi mâna, și dta încă dle medic.

Clitandre. Inse...

Sganarelle (care abid póte reține risul.) E numai — e numai, — ca s'o indestulim! Așa, e bine.

Clitandre. Primeșce, ca dovédă credinței mele acest inel. *(Cătră Sganarelle.)* Un inel sfințit.

Lucinde. Să facem dară și contractul.

Clitandre. Sânt gata. *(Încet cătră Sganarelle.)* Voi chiámă pe farmacistul meu și-i vom spune că e notarul.

Sganarelle. Prea bine.

Clitandre. Trimite-ți notarul, care a venit cu mine.

Lucinde. Cum ai adus și un notar?

Clitandre. Da, domnișóra mea.

Lucinde. Sânt încântată.

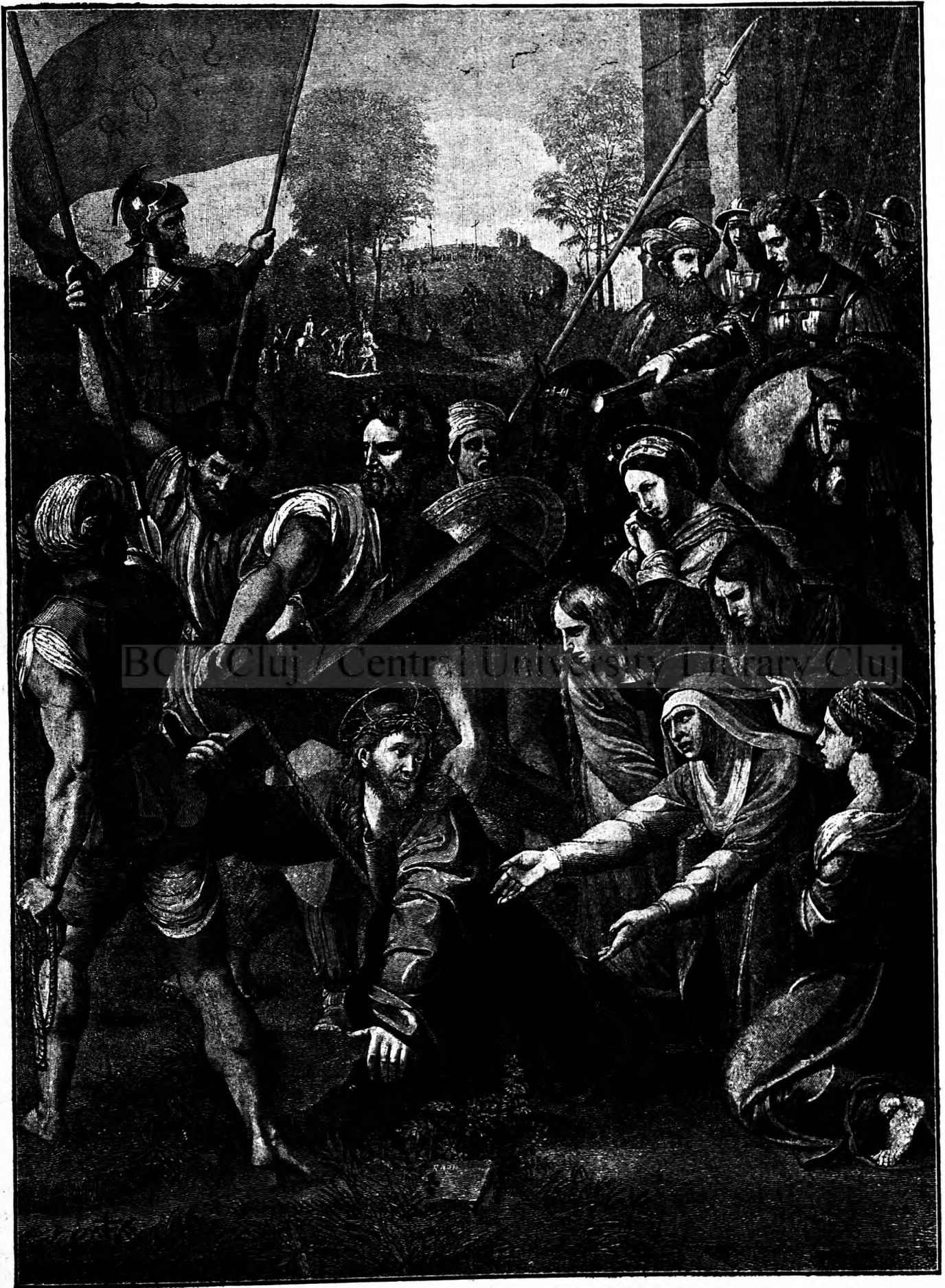
Sganarelle (a parte.) Sērmana, tóte le crede.

Scena VII.

Notarul, Clitandre, Sganarelle, Lucinde, Lisette.

(Clitandre vorbeșce încet cătră notarul.)

Sganarelle (cătră notar.) Domnule, fă un contract de căsătorie pentru acești tineri. *(Lucindei.)* Acuma să

Spre Golgotha.

facem contractul. (*Cătră notar.*) De zestre i dau 20.000 fl.

Lucinde. Cât îți mulțămesc, tată.

Notarul. Sunt gata. Subscrieți-l.

Sganarelle. Dar iute l'ai gătat.

Clitandre. Cel puțin...

Sganarelle. Bine, bine. Am înțeles. (*Cătră notar.*)

Dați penă. (*Lucindei.*) Subscrie-l tu, apoi vine la mine rândul.

Lucinde. Nu, mai întâi dta. Vreau să-l țin.

Sganarelle (îl subscrie.) E aci! Ești mulțumită.

Lucinde. Mai mult, sunt fericită.

Sganarelle. Me bucur.

Clitandre. Nu numai de notar m'am ingrigit, ci și de lăutari, ca să putem ține indată nunta. Lăsați-i să intre. Sunt oameni cari sunt totdeauna cu mine, quasi ca niște lécuri.

Scena VIII.

Sganarelle, Lucinde, Clitandre, Lisette, Lăutari și jucători. (*In timpul ce lăutarii dic și jucătorii jocă, Clitandre se depărtă împreună cu Lucinde.*)

Scena IX.

Sganarelle, Lisette, lăutari și jucători.

Sganarelle. Asta-i apoi cură. Dar unde-i fiica mea și medicul?

Lisette. Ce vrei, s'au căsătorit doră.

Sganarelle. Căsătorit? Cum așa?

Lisette. Deu, de astă-dată ești păcălit. Gluma intrăgă e adevăr.

Sganarelle. Ce draci! (*Voiește să ăsa, dar jucătorii îl rețin.*) Dați-mi pace! Dați-mi pace! (*Jucătorii îl încungiuură.*) N'ați aușit? (*Jucătorii jocă în gurul lui.*) Blăstemaților!

(Cortina.)

I. I. SCEOPUL.

Proverbe.

Cel dintei grad de nebunie e să te crești înțelept; al doilea, să te lauși de acăsta cătră altul; al treilea, să desprețuești ori ce sfat. (Englezesc.)

Li e drag ori cui un lucru pe care a muncit ca să-l facă. (Francez.)

Când rupi trandafirii, nu trebuie să uiți că spinii te întepă. (Italian.)

Bola și miseria într'o casă se cunosc după ferestre. (Bohem.)

Cine nu șcie să se conducă pe sine, nu pôte sfătuți pe alții. (German.)

Frica se pôte impune, dar iubirea nu se pôte decât inspira. (Danez.)

O mamă, cât de săracă, își satură copilul. (Portugez.)

E mic drumul pentru cine șcie să alerge. (Unguresc.)

In cimiteriu.

(Terțină.)

Cn cimiteriu, pe-o grăpă 'ngenunchiată
Ea stă cu mânilor încrucișate,
Iar fața ei de lacrimi e udată.

Trei copilași cu capete plecate
Încungiuură pe mama lor iubită,
Iar gemetele lor se-aud departe...

De brumă salca tristă-i ofelită,
Încet se légănă de vânt suflată
Gemend lugubru, lung și năbușită.

Copii plâng, și chiamă pe-alor tată...
Iar mama lor i strînge 'ncet în brață,
I mângăe cu vócea inecată.

Și le șoptește vorbe de dulcătă:
'Nu plânge puilul mamei, plânsul lasă
Căci 'tata' o să vină diminătă!'

S'a inserat... ei tot nu merg acasă,
S'ar duce bucuroși, dar nu au unde,
Căci cei străini în casa lor nu-i lasă!

Și frigul pân' la óse i pătrunde,
Copii goli se strîng toți trei gramadă,
Iar mama fața 'n palme ș o ascunde.

Liniște-e! și numai prin ogradă
Vre-un câne răgușit a lene latră,
Séu lupii urlă căutându-și pradă...

Prin căsi se stînge focul de pe vatră
Și ciasul meșii de nópte tainic bate...
Copii adorm cu capul pe o piétră.

Iar mama cu priviri îngândurate,
Privește la copiii goli... veghiéză...
Și o durere-in inimă-i străbate...

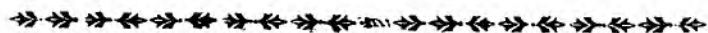
Sé 'nalță luna plină, luminéză
Acăstă patrie și țără-a morții...
Pe mamă somnul dulce-o furișeză,

Și cugetând la mână rece-a sorții
Adorme... capul pe morment și-l pune;
Uitând durerea, fómea, dorm cu toții...

De-asupra lor, un cânt de 'ngropăciune
Prin ramuri vântul bate cu mânia,
Iar luna 'n nori imbrobodită-apune.

Ei dorm cuprinși de-un vis de bucurie,
Se pôte, altul n'o să se trezescă
Ci o să dormă-aicea pe vecie!

EMILIU SABO.

Cu femeile, trebuie în totdeauna séu să te faci că
nu șcii séu să ierți.

Sunt epoci în cari moda înlocuiește gloria.

Discuțiunea ortografiei in Academia Română.

II

Sedinta publică din 1/23 martie 1895, sub președintele regelui Carol.

Continuarea discuțiunii pentru *đ* și *z*.

Dl N. Quintescu arată că după mai mulți ani dela stabilirea ortografiei sale, Academia a crezut necesar să reie cestiunea ortografică dezbătută în amănunte încă din 1881—82 și in secțiunea generală a anului trecut a însărcinat pe secțiunea literară ca să ia unele puncte din vechia ortografie și să propună modificările ce va crede de cuviință. Secțiunea literară și-a îndeplinit sarcina prin lucrarea ce-a prezentat Academiei și in care s'au resumat discuțiunile ei asupra acelor anumite puncte, pentru cari a crezut necesar să se modifice séu să se precizeze mai bine votul dat de Academia încă de acum 15 ani. Intre aceste puncte este și scrierea lui *z* prin *đ* într'unele cuvinte, unde dentala *d* nu se pôte regăsi numai cu ajutorul etimologiei române. Dl Negruzzi a pus cestiunea in discuțiune in secțiunea literară, întrebând cum se va scrie sunetul *z* in cuvinte ca *đic*, *điuă*, *đină* etc. Inse dl Negruzzi n'a pus cestiunea pe ferimul general și nu a întrebat secțiunea decât numai asupra acestui cas special. La această întrebare a dlui Negruzzi, a respuns dl Quintescu că de oră-ce in cuvinte ca *đic*, *đină*, *đece* etc. nu putem regăsi pe *d* ca sunet fundamental cu ajutorul etimologiei române, ci trebuie să șcim toate neologismele, ba chiar și latineșce, cum este cazul pentru *đină* contras din *divina*, nu crede că se pôte susține transcrierea sunetului *z* cu *d*, ci trebuie scris cu *z*. Dl Hașdău a făcut inse observațiunea că in multe părți românii pronunță pe *z* din cuvintele aceste nu ca *z* simplu, ci ca *dz* și ar fi deci bine să se păstreze această nuanță de pronunțare in scriere prin însemnarea lui *z* cu *d*. Față cu această observațiune și constatând că dl Hașdău nu se 'ntemeiă pe neologisme, ci chiar pe modul de pronunțare a unora din români, dl Quintescu a cedat. A spus atunci și spune și acuma, că totuș scrierea cu *đ* in asemenea casuri nu pôte fi un principiu de ortografie, ci numai un espedient și va fi necesitate să se enumere casurile când *z* trebuie scris cu *đ*, pentru că acei ce nu cunosc când se pronunță ca *dz* să nu facă confuziuni și să nu scrie cu *đ* chiar cuvinte de origine slavă, ca *pară*. Secțiunea literară a aprobat părerea dlui Hașdău. Cealaltă cestiune, adică transcrierea prin semnul *đ* a sunetului *z* in cuvintele unde *d* originar se regăsește chiar cu ajutorul etimologiei române, precum *veđi*, *cređi*, *auđire* etc. a ramas neatinsă, așa cum Academia o decisese acum 15 ani și secțiunea nu s'a ocupat de ea. S'a precizat numai mai bine scrierea lui *z* prin *đ*.

Dl I. C. Negruzzi đice că a ridicat cestiunea această in secțiunea literară, pentru că așa cum eră ortografia Academiei, ea nu corespundea cu logica limbei și nici cu principii general fixat de Academia pentru transcrierea cu litere latine a sunetelor române. Pentru sunetul *z*, care se rostesc peste tot locul la fel in limba cultă, Academia a admis trei forme, *z*, *đ* și *s*. De ce trei forme pentru unul și acelaș sunet? Decă am fi păstrat și sistema etimologiei pure, n'ar avé nimeni nimic de đis. Inse acum 15 ani s'a inlăturat sistema etimologiei pure și s'a decis a se scrie fiecun sunet român cu

litera corespunđătoare din alfabetul latin. Pentru sunetul *z* in alfabetul latin avem ca semn corespunđător litera *z*. Când a fost vorba de *đ*, fireșce a trebuit să căutăm un semn nou, de oră-ce el nu esistă in alfabetul latin și am scris atunci *t* cu sedilă, căci *đ* derivă din *t*. Inse pentru *z* având literă latină, nu avem motiv să mai cercetăm de unde derivă sunetul și să-l scriem cu *đ*. De altcum, sunetul *z* nu derivă totdeauna din *đ* și Academia a și decis să-l scriem cu *z* in cuvinte *zarvă*, *Zamfira* etc. Numai pentru cuvintele de origină latină, Academia, in consecință cu principiul admis, a incuviințat să se scrie *z* prin *đ* și deci să se scrie *đic*, *điuă*, iar nu *zic*, *zină*. Decă este să păstrăm sistema etimologiei pure, atunci votul Academiei este consecinte. Decă inse inlăturăm această sistemă, cum a inlăturat-o Academia, atunci nici o rațiune nu este in favórea lui *đ* in asemenea cuvinte. Chiar in limbile surori franceză și italiană, unde sistema etimologică s'a păstrat mai mult, când totuș sunetul s'a schimbat, vechia literă latină nu mai apare in scriere. Astfel latinul scria *ambixio*, italianul scrie *ambixione* fără a mai însemna prin semne grafice că *z* vine din *t* latinesc. Obiecțiunea cea mai seriósă contra scrierii cu *z* a făcut-o dl Hașdău, care și-a intemeiat părerea pe nuanța de pronunție a unor români. Aceea este inse o pronunție dialectică și noi nu süntem chiemați a scrie limba dialecticală, ci limba comună tuturor, in care *z* nu se aude nici odată ca *dz*. Altfel, am ajunge departe; toate cuvintele s'ar scrie in doue moduri, unii ar scrie *g*, alții *j*. N'am avé o ortografie comună, pe cât timp noi trebuie să tindem a ajunge la un mod de scriere uniform. Să fim deci consecinți și să scriem peste tot sunetul *z* cu semnul *z*. Motivele celor cari susțin pe *đ*, pornesc dintr'un simțământ adânc al etimologismului, care fierbe încă, pôte in mod inconștient, in spiritul lor. Când avem latinescul *credo*, cum să scriem noi *crezi*? Așá scriind, vom scrie inse după cum pronunțăm și totodată vom simplificá scrierea; apoi vom avé avantajul de-a stabili o scriere și am scăpá de codițele sub litere, cari îngreunéză scrierea și o fac urilă.

Dl A. Roman constatá, că dl Negruzzi scóte cestiunea scrierii lui *z* din marginele, in cari o ținuse secțiunea literară și cere ca peste tot să nu se mai scrie *đ* ci *z*, chiar acolo unde etimologia română ne arată pe *d*. In ce priveșce cuvintele ca *đic*, *điuă*, *đină* dl Hașdău a avut forțe mare dreptate observând că e necesitate a se păstrá *đ*, fiind că in forțe multe părți românii nu rostesc pe *z* zimplu, ci ca *dz*. Apoi decă *t* transformat il scriem in semnul *đ*, pentru ce am refuzá să scriem și pe *z* derivat tot din *d* tot cu un semn analog, cu *d* sub care vom pune codiță? Trebuie să ne dăm sémă de funcțiunea pe care o au literele. Sunetul *k* are doue funcțiuni, una inaintea vocalelor *e* și *i*, alta inaintea celorlalte vocale. De ce inse il scriem peste tot la un fel cu *e*? Decă ar trebui neapérat să transcriem fie-ce sunet cu un semn, de ce pe *k* inainte de *e* și *i* nu-l scriem cu semnul *č* séu *ć*? Trebuie să facem in scriere și puțină știință. După cum din *aqua* latină, noi am scos cuvântul *apă* și după cum din vocalele deschise latine am scos vocalele noastre nasalizate, tot așa am scos pe *z* din *d* latin in anumite condițiuni. Decă cunoșcem firea acestei litere, de ce să n'o respectăm? Simplificarea scrierii nu pôte fi un argument temeinic. A. Pumnul inventase litere speciale pentru a reprezenta sunete române neesistente in latineșce. Astfel el propunea ca sunetul *ș* să se scrie in semnul *ș* sunetul *ț* cu semnul *z*. Eră într'adevăr, o sistemă sim-

plă de a scrie; dar simplificând în continuu, vom ajunge acolo că nu vom mai însemna literele ce sînt cauza schimbării sunetelor. Astfel dela *pas* pluralul făcînd *pași*, sunetul *s* modificându-se sub influența lui *i*, vom ajunge să scriem simplu *paș*. În loc de *facere* va trebui deasemenea să scriem altfel, căci decă *e* nu mai are funcțiune de *ce*, va trebui neapărat găsit un alt semn. Fiind că respectăm înse funcțiunile literelor în alte cuvinte, trebuie să respectăm și funcțiunea lui *d*, atunci când el se transformă în *x*. Nu putem deci scrie *crexi*, *vexi*, și avînd deja pe *d* în *crede*, *vede*, trebuie să-l păstrăm și în celelalte forme. Asemenea nu putem să-l înlăturăm din cuvintele: ca *dic*, *diuă*, de și nu le găsim derivațiunea decăt în latinește. Șcim înse, că precum *c*, *g*, *t* își schimbă sunetul înaintea vocalelor *e* și *i*, astfel se schimbă și *d*, prefăcîndu-se în *đ*. Trebuie să păstrăm sonorile fundamentale și de aceea Academia a făcut condițiunea de a pune codițele sub litere, cu tôte că se putea regula și fără codițe.

Dl N. Quintescu ȳice că imputarea de neconșință adusă de *dl Negruzzi* Academiei este nedreptă, fiind că secțiunea literară, nu s'a întemeiat pe principiul etimologiei latine sêu pe neologisme când a admis să se păstreze *đ* în cuvinte ca *đic*, *dece*, *đină*, ci pe pronunția lui *x* ca *dx* în asemenea casuri. De alta parte, dsa arată că principiul etimologiei române admis de Academie ar fi înlăturat, decă s'ar adoptă modul de scriere propus de *dl Negruzzi* pentru cuvinte ca *veđi*, *cređi*. Aci *đ* trebuie păstrat; de oră-ce infinitivul este: credere, vedere. De altcum chiar mai înainte de 1881—82, un om fôrte mintos și bun literat, *Costachi Negruzzi*, se pronunță contra scrierii cu *x* acolo unde acest sunet derivă dintr'un *d*, care se pôte afla în etimologia română. Dsa cere deci să se menție conclusiunile secțiunii literare.

Dl I. Caragiani observă mai înteu, că în procesele verbale ale secțiunii literare cestiunile sînt fôrte puțin lămurite; intr'unile casuri nici nu se menționăză decisiunile pe care le-a luat secțiunea. Dsa a căutat să se lămurească asupra acestor puncte singur. Astfel a făcut și pentru scrierea sunetului *x*, pentru care secțiunea literară a propus trei feluri de transcriere, cu *s*, cu *đ* și cu *x*. Intrebând *dl Ollănescu* în secțiunea literară cum să se scrie sunetul *x* în cuvinte ca *francez*, *inglex*, *dl Quintescu* a respuns că trebuie scrise cu *s*, de oră-ce în aceste cuvinte sunetul *x* noi l'am luat prin influență franceză. *Dl Caragiani* crede că acesta părere nu e întemeiată. Francezii ȳic *français*, unde *x* nu se aude și care se scrie cu *s* la fine; astfel că dela francezi am fi putut lua mai curînd sunetul *s*, decăt acela de *x* și ar fi trebuit să pronunțăm *frances*, *ingles*. Mai departe înse secțiunea literară, după ce a adoptat părerea *dlui Quintescu* asupra acestui punct, cere înse ca tot cu *s* să se scrie sunetul *x* și în cuvinte ca *prosă*, *rosă*, *poesie*, unde *x* este în mijlocul cuvîntului. Negreșit de aici se va nașce o mare confuzie în scriere. Un profesor de gramatică, ȳice *dl Caragiani*, m'a întrebat cum se va scrie cuvîntul *titirex*, cu *x* sêu cu *s* la fine? Cum se va scrie cuvîntul *conclux*, cu *x* sêu cu *s* la fine? Intr'adevăr, secțiunea literară a decis că trebuie să scriem *abus* cu *s*, iar nu cu *x*. Cum vom scrie înse cuvîntul *obux*? Ea a decis să scriem *musă* cu *s*; dar cum vom scrie *grózá*? Decă-l vom scrie cu *s*, vom avé *gróșă* și fusiunea acesta o vom avé și pentru alte cuvinte, ca *buză*, *spuză* etc. Apoi *x* apare și la începutul unor cuvinte. Cum îl vom scrie, secțiunea literară nu ne spune. Vom scrie *sbor* sêu *xbor*? *isgonesc* sêu *ixgonesc*? *Dl*

Caragiani este de părere ca să se scrie cu *x*, iar nu cu *s* cuvintele din înteuia categorie, ca *francez*, *inglex*, de oră-ce nicăiri în limba română nu există sunetul *s* în formele populare, afară de un singur cas la Macedo-Români cari numesc pe albanezi *arbinos* sêu *arbanas*. Acolo înse este o altă influență. Sunetul *s* există și la Etruși și la latini pentru cuvinte cari represintau nê-muri; de es. există chiar cuvîntul *arpinos*—*arpinatis* sêu *arpinats*—*arpinatis*, care însemnă locuitor din orașul Arpina. Peste tot înse, afară de excepțiunea aratăată, românii pun *x* la finele cuvintelor represintând nume de nê-muri sêu familii. De asemenea *dl Caragiani* crede că trebuie să se scrie cu *x*, iar nu cu *đ* sêu cu *s* sunetul *x*, ori unde el se aude. Trebuie să simplificăm scrierea, căci altfel ortografia prea complicată va fi o pedecă a dezvoltării culturale; poeții își vor perde inspirațiunea, avînd la fie-ce moment trebuință a se gîndi la scrierea cuvintelor. *Dl Caragiani* crede că de oră-ce lucrarea secțiunii literare nu este deplin lămurită, ar trebui să se amâne cestiunea ortografică, pentru ca secțiunea să o reie din nou în discuțiune.

M. S. Regele pune la vot propunerea *dlui Negruzzi* ca sunetul *x* să se scrie pretotîndeni cu *x*.

Propunerea este respinsă.

M. S. Regele pune la vot conclusiunile raportului secțiunii literare ca sunetul *x* să se scrie cu *đ*, când el derivă din *d* în marginile etimologiei române.

Conclusiunile raportului secțiunii literare se aprobă.

Cestiunea lui *u* mut final.

Dl N. Quintescu dă esplicațiuni asupra discuțiunii urmate în secțiunea literară asupra acestui punct. *Dl I. Negruzzi* a propus ca *u* mut final sêu latent să fie eliminat din scriere, de oră-ce nu se aude și ceialalți membri preșenți s'au asociat la propunere, afară de *dl Quintescu*. *Dl Gr. G. Tocilescu* s'a rezervat a se pronunță. Așá dară în secțiunea literară singurul argument ce s'a adus, a fost că *u* mut final nu se aude. Acesta nu este un argument temeinic. Regulat ar fi înse ca acei ce propun eliminarea lui *u* mut final să aducă agumente temeinice în favórea opiniunii lor. Noi ne aflăm astăđi în acesta privință în situațiunea de *peati possidentes* și cine ne constată posesiunea, trebuie să-și dovedescă drepturile sale, în cazul de față inutilitatea lui *u* mut final. Ne aflăm încă și astăđi în fața acelorăși argumente, aduse deja în 1882, adeca acele ale *dlui Maiorescu* și *Hașdeu*. *Dl Maiorescu* susținea atunci, că Academia nu s'a ocupat de ortografie, ci de grafie, că în ori ce cas Academia nu s'a ocupat de cestiuni gramaticale și nici noi nu sîntem autorizați a face gramatică. *Dl Hașdeu* susținea că *u* mut final este ceva care a dispărut din limbă și că decă cineva ar cercă să-l pronunțe, acela ar dovedi că nu e cult. A cetit chiar versuri în care *u* apărea întreg la finele cuvintelor, spre a arătá că păstrarea lui *u* mut final ar fi dovada unei stări înapoiate, barbare. De altfel prin scrierea lui *u* mut final, noi nu voim să ne întorcem la fazele trecute ale limbei; nu voim să facem cronologia limbei, dar constatăm că el există în fôrte multe casuri, că se și aude în unele casuri și de aceea, prin consecință, îl scriem și la celelalte cuvinte *Q*essibile. Apoi îndată ce punem articolul, *u* apare întreg.

Dl D. A. Xenopol ȳice, că decă *u* final este latent, nu avem nici un motiv să-l scriem. Ce e latent nu există. Decă *u* final este mut, iarăș nu trebuie scris. Îl scriem astfel în *voiu*, căci se aude, nu-l vom scrie în *vedénd*, căci nu există. E drept că *u* apare întreg în

combinațiune de cuvinte ca *rogu-te, véndu-te* séu cénd se articuleazé substantivele terminate in consöné, ca *pom, pomul*. Acé inse *u* este o vocalé introdusé pentru eufonie, cum se introduce in consöna *t* pentru eufonie in cuvintele compuse franceze ca *a-t-il*.

Dl Al. Roman îce cé singurul argument adus in contra lui *u* mut final este, cé filologii ar îce cé el nu se aude. Dar nu este adevérat. Céci se aude. Deci ar fi o gre&sciléla mare sé-l eliminém. Ar fi sé dém loc la confusiuni regretabile. N'am mai puté îci cum se forméazé pluralul din singular, nici femininul din masculin. Rögé deci sé se lase cestiunea astfel cum a fost decisé odaté de Academie.

Dl T. Maiorescu spune cé Academia acuma-s 15 ani a men≻inut pe *u* mut final numai cu majoritate de un vot. Deci eré de prevédit cé discu≻iunea se va rennoi. Academia trebuie sé-l elimineze din scriere chiar din motive de pruden≻e≻eacute;. Ni se cere sé-l scriem î acolo unde nu se aude, ca in *om, pom, bun*. Numai ce aréta limba culté, aceea trebuie sé scriem. Nu trebuie sé ne preocupém de faptul cé gramatica reclamé pe *u* mut final; gramatica este arta séu ≻tiin≻eacute;a de a vorbi î de a scrie corect, dar nu pöte fi o alta gramaticé decét aceea a limbei reale. Cénd deci limba nöstré literaré, limba nöstré culté, a pronun≻at pe *u* mut final din pronun≻ie, gramaticii nu se pot mi≻ca pe alta basé. In

Roménia to≻i ömenii competen≻i s'a pronun≻at in contra lui *u* mut final. Chiar îarele de peste Carpa≻i l'au eliminat. Singuré Academia sé-l péstreze? Cénd toté roménimea scrie la un fel, ar fi nepotrivit ca Academia sé reméie cu originalitatea lui *u* mut final. Trebuie ca î ea sé intre in familia tuturor scriitorilor roméni.

Dl D. A. Sturdza spune cé *u* mut final vine din scrierea slavoné. Nu trebuie sé ne preocupém de etimologie, de forma≻iunea cuvintelor, de morfologie. Aceste apar≻in studiilor limbistice. Noi trebuie sé céu≻tam a scrie simplu î a reproduce in scriere vorbirea corecté. Cu cét vom scrie mai simplu, cu atét vom ajulé mai mult respéndirea culturé. Limba trebuie scrisé in mod ra≻ional î sé nu men≻inem in scriere nici un semn care ar ingreuné féré folos in≻elesul.

Incheiandu-se discu≻iunea, cu mare majoritate se adöpté concluziunea sec≻iunii literare, ca *u* mut final sé nu se mai insemne.

Au votat in contra lui *u* mut final membrii Caragiani, Ha≻deu, Maiorescu, Naum, Negruzzi, Ollénescu, Vulcan; Babe≻ Vinc. Kalinderu, Papadopol-Galimach, Sturdza, Ureché, Xenopol; Babe≻ dr., Bréndza, Haret, Poni.

Pentru men≻inerea lui *u* mut final, membrii Quintescu, Roman, Maniu; Aurelié, Félcoian, Stefanescu. S'a ab≻inut dl Gr. G. Tocilescu.

Dela Bucure≻ci.

Dela Academie. — Discursul de recep≻iune al dlui A. D. Xenopol î re-punsul dlui D. A. Sturdza. — Teatrul Na≻ional opereta î trupa dramaticé. — Concertul simfonic. — Asilul Elena-Dömné.

Voi incepe î séptéména asta la Academie, care prin lucrériile sale atrage din ce in ce mai mult aten≻iunea publicului in≻e≻eacute; î aici, unde politica ocupé pre-totindené in primul plan activitatea tuturoré.

Anul acesta sesiunea generalé este förte interesanté î laborio≻e≻eacute;. Lucrarea principalé, care se discuté cu cel mai viu interes din töte cercurile culte ale Bucure≻ilor, este discu≻iunea asupra ortografiei, care a ≻inut mai multe ≻edin≻e≻eacute; î care in≻e≻eacute; nu s'a terminat. Interesarea lumé din afaré a fost atét de mare, in≻e≻eacute;t énsu≻ regele î-a manifestat dorin≻e≻eacute;a d'a asisté. A î presidat o ≻edin≻e≻eacute;. Séracul *u* mut final a murit nepléns de nimeni, a≻ puté îce cé in mijlocul hohotelor generale.

O alté ocupa≻iune de frunte a sesiunii este cercetarea cércérilor intrate la concurs. Comisiunile î in deosebi comisiunea de 9 se aduné la ≻edin≻e≻eacute; in töte zilele î discuté raporturile. Cércérele venite la concurs se inmultesc din an in an; astfel î raporturile devin tot mai multe, cele din anul acesta au sé cuprindé un volum, céci raportorii au ≻inut sé se achite cu con≻iin≻e≻eacute;ta de insércinarea lor.

Intre cércérele trimise la concurs sént céteva lucréri de valöre, dar cele mai multe nu ating nici nivelul mediocritéii. La céte una trebuie sé te miri de lipsa de modestie a autorului, care a putut crede macar un moment cé flécul lui este cea mai buné carte ce-a e≻it anul trecut in literaturé roménané.

Vinerea trecuté î-a ≻inut discursul de recep≻iune

dl D. A. Xenopol. Distinsul î laboriosul nostru istoric a vorbit despre Mihail Kogélniceanu, care a fost de-o potrivé mare ca om de litere î ca bérbar de stat. Re≻ipiendarul l'a presintat, cu competen≻e≻eacute; sa, prin töte actele de frunte ale vie≻ii sale, cari sént atét de stréns legate de istoria de≻e≻eacute;ptérii némului roménesc. Erudi≻iune vasté î spirit abundént, dl A. D. Xenopol a zugrévit tablourile sale pe un fond real cu o méané artisticé. O lucrare cu mie≻ î de un avént oratoric.

In numele Academiei i-a respuns dl D. A. Sturdza. In respunsul seu, neobositul secretar general al Academiei, a completat par cé discursul dlui Xenopol; céci céta vreme acesta a vorbit despre activitatea lui Kogélniceanu mai cu sémé péné la resbelul pentru independen≻e≻eacute;, dl Sturdza s'a ocupat in deosebi de acésta parte a vie≻ii marelui bérbar, cu care î dsa a lucrat multé vreme impreuné.

Acésta î a fost o adevératé serbéto≻e≻eacute; inchinaté memoriei lui Kogélniceanu, céreia dl V. A. Ureché i-a dat î o espresiune vedéité, punénd pe bustul lui Kogélniceanu din sala ≻edin≻e≻eacute;lor o coroné frumosé.

La Teatrul Na≻ional töté séptéména trecuté s'a jucat o farsé francezé, tradusé de dl Dumitru Sténescu î intitulaté „Chiria≻ii“, in care dl Niculescu ne-a dat o noué probé de marele seu talent, ce-l innal≻e≻eacute; astédi in fruntea comédiei roméne.

Opera roménané a inceput sé jöce opereta „Boccacio“ cu dna Vlédaia, care cénté cu farmec neuitat cupletul grédinérii din actul II. Cealalté céntéreté, dna d'Asty, a fécut progrese mari; are voce sonoré î claré, dar i lipsescé jocul de scené.

Comicii Iulian, Catopol î Hazna≻ sént eselen≻i in rolurile lor.

Stagiunea operetei s'a incheiat, constaténdu-se cé sént destule elemente, din care sé se pöta formé o operé roménané. Citesc in îiare, cé in cameré se va propune o subven≻iune de 30.000 lei pentru tinera operé roménané.

Trupa dramatică va mai juca o săptămână; dar piesă nouă n'are să se mai represinte. De acum, vine seria beneficiilor. Măne joi va fi al dşorei Ciupagea, cu care ocaziune se va juca piesa beneficiantei „Noptea de Paşi“, pe care cetitorii noştri vor pute-o cunoşce în curând, căci autorea ne-a promis s'o publice în „Familia“.

Pentru stagiunea viitoare s'au pus în studiu mai multe piese, printre cari şi câteva originale

Duminecă în sala Atheneului al cincilea concert simfonic dirijat de dl Ed. Wachmann.

Cu asta ocaziune s'a executat următoarea programă: Uvertură din „Eurianthe“ de Weber; Concert pentru violină, de Mendelssohn, executat de dl Max Lewinger; Preludiu din „Parsifal“ de Wagner, după înaltă cerere; Larghetto din Quintetul op. 108 de Mozart, solo de clarinet, executat de dl Paul Wiesuer; Simfonia nr. 7 în la major de Beethoven.

Splendida sală înfăşată de-un public distins şi elegant, în frunte cu principesa Maria şi cu moştenitorul Ferdinand, a aplaudat cu cea mai mare plăcere esecuta executare a pieselor din program.

Mai multe aplause a primit înse dl Max Lewinger, tinerul profesor dela conservator, a cărui tehnică brillantă a încântat pe toţi.

Nu mai puţin a fost aplaudată admirabila simfonie a lui Beethoven, în care instrumentele cu corde au roluri fermecătoare.

Imposantul preludiu din „Parsifal“ al lui Wagner s'a cântat la dorinţa reginei, care înse, fiind indispusă, n'a putut vini să-l aplaudeze.

Măestrul Wachmann poate fi mândru de succesul concertelor simfonice pe care le dirigază mai bine de un pătrar de secol. Concertul de duminecă a fost al 105-lea. Atâta muncă şi zel pentru răspândirea artei musicale merită cea mai complectă recunoştinţă.

Dilele trecute făcui o vizită la Asilul Elena-Dómna, unde nu fusesem de mulţi ani.

Directoarea institutului, dşora Zoe Gant, dimpreună cu subdirectoarea dna Oarda, afabile şi gentile, m'au indatorat mult. Dna subdirectoare a avut amabilitatea d'a-mi arăta tot institutul, începând din clasele elementare, vizitând şi salónele de lucru, până 'n atelierul de pictură.

Ordinea, disciplina, arangiamentul şi progresul ce-am vădut pretotindene, mi-au înveselit inima şi mi-au inspirat mândria că şi România are un astfel de aşdământ cultural.

În deosebi m'a impresionat salonul de istorie, unde elevele ênseşi îşi pregătesc îmbrăcămintele. Iar în despărţământul de lucruri de mână am admirat frumoşele obiecte lucrute de eleve, brodăriile de tot felul şi dantelele multe. Una din elevele lucrătoare tocmai brodă un minunat paravan pentru regina.

În atelierul de pictură am produs oreş-care derangiare, căci dşorele care desemnau şi picturau, îmbrăcate pentru ocupaţiunea lor, se genau vedând un om străin.

Am asistat şi la o prelegere practică, presidată de prietenul nostru dl Petru Dulfu, profesor la Asil. Prelegerea s'a ţinut cu elevele din clasa primară, de una din absolventele şcolei de pedagogie, asistând şi celelalte absolvente.

După încheierea prelegerii, care aici se numeşce conferenţă, tóte absolventele presente, dimpreună cu

ceea ce a ţinut conferinţa şi cu dl profesor Dulfu, s'au întrunit în o altă sală unde s'a făcut critica conferenţei.

Întei presidentul a poftit pe dşora conferenţiară să spună ce greşeli gândeşce dënşa c'a făcut. După ce aceea spuse câteva, urmă critica altei colege anume alésă pentru acésta; apoi făcú observaţiuni profesórea de clasă; în sfêrşit, după oreş-cari amênunte din partea sa, pronunziă verdictul dl Dulfu, care nu putea să fie decât recunoscător, (mi se pare dşora Demetrescu,) s'a achitat fôrte bine. Nu numai ş-a desvoltat tema prea bine, dar prin multele sale întrebări a fost în stare să ţină timp de o oră încordată atenţiunea tuturor elevelor.

Visitând clasele, începând dela cele dintei şi până la cele mai nalte, mi s'a părut că trec prin fazele unei vieţi, din etatea prunciei şi până la vârsta maturităţii.

Şi mi-am đis:

— Frumósă carieră e cea pedagogică, înse, Dumneđeule, câtă pacienţă pretinde ea!

Şi când mi s'a spus, că la Asil sânt vr'o patru sute de eleve, m'a pëtruns cel mai profund respect faţă de corpul profesoral şi faţă de direcţiune.

Un deosebit omagiu se cuvine înse dşorei Zoe Gant, care stă în fruntea acestei şcoli mari, merită a formá elemente noue pentru mărirea némului românesc.

IOSIF VULCAN.

Academia Română.

— Sesiunea generală din 1895. —

III.

In şedinţele plenare din urmă, dl Gr. G. Toculescu a comunicat publicaţiunea sa „Inscriften aus Racovitza-Copăceni în Românien“.

Dela dl Iordan Bogdan, farmacist, s'a primit în dar un volum manuscript, cuprinđend Alexandria în traducere română scrisă pe la începutul secolului XIX.

Dl A. Papadopol-Calimach a presintat pentru publicare în Anale scrierea sa „Despre Dreptate, locul unde s'a aclamat Domn Stefan cel mare la 12 aprilie 1457“. S'a recomandat spre cercetare secţiunii istorice.

Dela dnii Fraţii Şaraga, librari în Iaşi, s'a primit în dar corespondenţe originale contimpurane privitoare la permisiunea acordată în timpii din urmă de a se trece în Basarabia cărţi româneşci din România.

S'a cetit cererea dlui I. Broştean dela Timişóra, ca Academia să-i dea ajutor pentru publicarea cărţii de dr. H. Franke „Istoria împératului Trăian“ cum-përând mai multe esemplare. S'a trimis la secţiunea istorică.

S'a cetit cererea dlui Pericle N. Papahagi, student la Lipsca, de a i se da ajutor ca să publice materialul folkloristic adunat dela Românii în Tesalia, Epir şi Macedonia. S'a trimis la secţiunea literară.

Dl Vinc. Babeş presentéză opşore ale dlui dr. Alfons Tuor din Stoetas lângă lacul Zürich, 3 colecţiuni de versuri şi 2 scrieri dramatice în limba rheto-română, esprimându-şi dorinţa de a se stabili ore-cari legături între Daco-români şi Rheto-români.

Dl B. P. Haşdeu đice că este o idee cu totul greşită, care s'a răspândit în câtva la noi, ca Rheto-romanii din Elveţia ar fi un fel de români şi că limba lor ar fi fôrte apropiată de cea română. Nu există asem-

nare mai multă între limba română ca cea rheto-română decât cu cea portugeză.

Di N. Ionescu crede că este mare asemănare între colonia romană retică și dacică și că Trăian a dus din Reția colonii în Dacia. Deci istoria, limba și literatura acestui popor merită tot interesul nostru.

Di D. A. Sturdza ține că de mai mulți ani Academia se află în relațiuni de schimb publicatiunilor cu societatea Reto-Romană dela Coira.

Di V. Babeș prezintă în dar mai multe manuscrite macedo-române, asupra cărora a dat explicațiuni. În sfârșit prezintă un volum manuscris românesc: „Intrebări și răspunsuri din Sfânta Scriptură“ un fel de catechism creștinesc saturat de bogomilism, care se ține a fi opera preotului Constantin Popovici, după familie Lungu, reposat la 1779 în Maidan (Banat.)

Di B. P. Hașdău a propus să se facă busturile principesei Alina Știrbei și a dnei Turnescu, așezându-le în sala ședințelor în semn de recunoștință către aceste generoase femei. Propunerea s'a primit.

S'a citit scrisoarea primită dela bibliotecarul Muzeului de Istorie naturală din Paris, prin care propune schimb publicatiunilor Academiei cu Buletinul acelei Instituțiuni. Și s'a admis.

Di N. Ionescu a dăruit Biblia în limba română tipărită la 1657 la Tury.

Di D. A. Sturdza a dăruit o colecțiune de 22 stampe litografice reprezentând vederi și costume din Ungaria, Țera-Românescă și Moldova; precum și o mare stampă colorată reprezentând țerg în Transilvania.

Se dă cetire scrisorii dlui I. Pop-Reteganul, care prezintă din nou o colecțiune de 43 basme populare, cerând ajutor pentru publicarea lor și pentru sine remunerare.

Di Sturdza observă că de și recunoșce însemnătatea colecțiunii dlui Pop-Reteganul, crede că Academia nu se află acum în puțință de a face publicațiunea propusă, mai ales după ce în anii din urmă publicațiunile folkloristice au absorbit sume însemnate.

Cererea dlui Pop-Reteganul se recomandă comisiunii financiare.

Se alege comisiunea care va examina lucrările ce se vor prezenta la concursul premiului Alesandru Ioan Cuza de 10.000 lei pentru 1896, asupra obiectului „Istoria Românilor dela Aurelian până la fundarea principatelor“. Sânt aleși dnii Sturdza, Gr. G. Tocilescu și B. P. Hașdău.

Se alege comisiunea care va examina lucrările, cari se vor prezenta la concursul premiului Alesandru Ioan Cuza, de 6000 lei pentru 1896, asupra subiectului „Psihologia și metafisica poporului român după literatura populară“. Sânt aleși dnii T. Maiorescu, A. D. Xenopol și V. A. Urechia.

Se alege comisiunea pentru examinarea lucrărilor ce se vor prezenta la concursul premiului Eliade-Rădulescu, de 5000 lei, pentru 1896, asupra subiectului „Botanica populară română“. Sânt aleși dnii B. P. Hașdău, S. Fl. Marian și dr. D. Brândza.

În ședința dela 17:29 martie a presidat iarăș regele, care ocupându-și locul a mulțumit Academiei pentru că acăsta a trimis publicațiunile sale fundațiunii universitare Carol I.

Apoi s'a dat cuvântul dlui A. D. Xenopol, care ș-a ținut discursul de recepțiune despre Mihail Kogălniceanu.

În numele Academiei i-a răspuns dl D. A. Sturdza. Sâmbătă s'a decis a nu se acordă dlui Papahagi

ajutorul cerut ca să tipărească materialul folklorist adunat dela Românii din Tesalia, Epir și Macedonia.

În ședința de luni, 20 martie (1 aprilie) dl B. P. Hașdău a făcut dare de samă despre mersul publicațiunii „Magnum Etymologicum Romaniae“, cetind cuvintele: Bădan, Bădăran, Băhă, Băeștrar, Băgulesc, Bărlad.

Marți s'a discutat raportul comisiunii pentru examinarea lucrărilor de peste an ale delegațiunii. S'a decis ca în viitor Analele să apară tot la două luni.

Mercuri a fost ședință publică. În acăsta s'au făcut următoarele lecturi:

Di Gr. G. Tocilescu: Limes romanus în România. Documentele din arhivul Brașovului privitoare la Principatele române.

Di N. Quintescu: O formațiune adverbială introdusă fuiorul popei în limba română.

Ilustrațiunile din nr. acăsta.

Visarion Roman. Adunarea generală a institutului „Albina“ din Sibiu, ținută la sfârșitul lunei trecute, formeză o epocă în istoria lui. Atunci s'a duplicat capitalul fundațional. La acăsta epocă se cade să înnoim memoria bărbatului, care se pôte numi creatorul „Albinei“.

Visarion Roman s'a născut la 5 iulie 1833, în comuna Seuca, comitatul Târnava-mică în Ardeal. A studiat la mediaș, Mureș-Oșorhei și Sibiu. Aici făcî cursul teologic, apoi fu numit profesor suplent la institutul pedagogic, redactă cătva timp „Telegraful Român“, apoi devini învățător și în urmă notar la Reșinari. A redactat și două foi: „Amicul Școlii“, mai în urmă „Albina Carpaților“. Principala lui creațiune a fost crearea institutului „Albina“, al cărei director esecutiv a și devinit.

A murit la 1885 lăsându-și în doliu familia și pe toți cei ce l'au cunoscut.

Spre Golgotha. Săptămăna patimilor. Isus condamnat, fu țerit la Golgotha să-și verse sângele pentru mântuirea nemului omenesc. Ilustrațiunea noastră reprezintă un moment din acăst calvariu.

LITERATURĂ ȘI ARTE.

Basmele române. Academia Română a publicat de curând o lucrare foarte importantă: „Basmele române“ în comparațiune cu legendele antice clasice și în legătură cu basmele popórelor învecinate și ale tuturor popórelor romanice. Studiu comparativ, de Lazar Șăinenu. Operă premiată de Academia Română în sesiunea generală din anul trecut cu 5000 lei. Volumul, care cuprinde 1114 pagine în 8°, este nu numai prima lucrare în felul seu în literatura noastră, dar totodată este o operă care va fi vecinic studiată și citată de toți cei ce se vor ocupa la noi de literatura populară, căci autorul a usat de cele mai noue stabiliri și împărțiri ale folklorismului. Studiul seu este atât de bogat în frumuseți, încât cetim cu cel mai mare interes capitol după capitol, cari tóte ne deschid par că o lume nouă și plină de farmece. Ne vom face plăcerea să revenim cât mai curând asupra acăstei lucrări, care mai are meritul d'a ne da la sfârșit și un indice folkloric. Deo-

camdată o recomandăm atențiunii publicului cult. Prețul 10 lei.

Documente. Tot în edițiunea Academiei Române a eșit un alt volum important și anume: Documente privitoare la Istoria Românilor. Urmare la colecțiunea lui Eudoxiu Hurmuzachi. Suplement I. Volumul VI. 1827—1849. Documente adunate și coordonate de D. A. Sturdza și C. Colescu-Vartic. Sub auspiciile ministerului Cultelor și instrucțiunii publice și ale Academiei Române.

Scrierile dlui Iacob Negruzzi. A apărut la București, în editura librăriei Socec et Comp. volumul II din „Scrierile Complete ale dlui Iacob Negruzzi. Acesta cuprinde satire, epistole, idile, balade, poezii lirice, idei și maxime. Cea mai mare parte a volumului cuprinde lucrări mai lungi și numai o parte mai mică ne dă poezii lirice, printre care găsim și câteva traduceri din poeți străini. Prețul 4 lei.

O carte pentru preoți. Învățatul episcop al Rîmnicului și Noului Severin, Pr. Ssa Ghenadie, a scos de sub tipar la București un volum intitulat: „Evangheliile“. Studii istorico-literare, cari fac parte din cărțile ritualului bisericei române ortodoxe. Cartea e dedicată reginei României, care ca orecând Despina Dómna ș-a întors privirile asupra monumentului dela Curtea-de-Argeș și a scris cu propria-i mână pentru acea biserică o evanghelie. Apoi după o prefață, se studiază cu multă competență diverse evanghelii.

Schimbare la „Dreptatea“. Dl dr. Valeriu Branișce începând a-și face la Vaș osenda de doi ani de zile. redacțiunea a trecut sub conducerea dlui dr. George Candrea, cunoscut publicului cetitor din cartea publicată cu dl Teofil Frâncu despre Rotacismul moșilor din Transilvania.

Eminescu în ungreșce. „Kolozsvar“ anunță, că în curând se vor publica în limba maghiară viața și poeziile lui Mihail Eminescu, despre care țice, că e „unul dintre cei mai distinși lirici români, care prin modul de scriere și prin direcțiunea sa modernă, se ridică la nivelul somităților lumii literare“. Autorul scrierei ungreșce, ce va costă 1 corónă, este tinerul filolog maghiar Szöcs Géza din Visocna.

Doie foi umoristice noue. Dilele trecute au apărut doue foi umoristice române noue. Una la București, sub titlul „Moș Téca“, redactată de dl Ant. Bacalbașa, care publicase o culegere de nuvele sub titlul acesta. Cealaltă se numeșce „Ardeiu“ și apare la Tergu-Jiu, cu ilustrațiuni reușite.

Broșure noue. Dl G. G. Meitani a scos la lumină în București „Principiul de naționalitate în secolul viitor“. — *Căpitanul A. G. Orleanu* a dat la lumină în Craiova „Suprimarea articolului, ca parte de cuvânt și a lui u mut“. — *Dl Ioan Păsărean*, profesor în Craiova, a scris o boșură intitulată: „Noțiuni populare asupra grădinilor de legume urmate de calendarul bunului grădinar, cu figuri în text, care a apărut la București în „Biblioteca poporală a Administrațiunii Domeniului Corónei“ ca a șeptea cărticică.

C E E N O U ?

Hymen. *Dl Garrila Pop Leményi*, inginer la căile ferate ungreșce din Timișóra, ș'a logodit cu dșóra Cornelia Doge din Lipova.

Mai nou dela Academia Română Discursul de recepțiune al dlui dr. Victor Babeș ș'a ținut eri vineri la 5 aprilie n.; în numele Academiei i-a respuns octogenarul Nicolae Kretzulescu, care a vinit anume acasă pentru asta din Roma. — *Escursiune la Măgurele.* Membrii Academiei fac astăzi sâmbătă escursiune în corpore la Măgurele, spre a vedé școla Oteteleșan. — *Comisiunile premiilor* ș-au terminat lucrările; comisiunea de 9 a numit raportor general pe dl Iosif Vulcan; iar comisiunea premiului cărților didactice, pe dl N. Quintescu. — *Inchiderea sesiunii generale* se va face mercuri în săptămâna mare.

Dela Vaș. Dl Nicolae Cristea și Dionisie Roman, implinindu-și osenda de câte opt luni în închisóra de stat din Vaș, au fost eliberați. Părintele Cristea, încă înainte d'a-și face tot timpul de arest, a fost lăsat pe câteva zile acasă ca să asiste la înmorméntarea fiului seu, apoi ș'a întors să implinésca și cele cinci zile câte i mai lipsiau.

Balul societății domnișórelor din București. dat luni la 20 martie (1 aprilie) în Teatrul Național, a avut un succes strălucit, care se pôte atribui în deosebi dnei Henrieta Sihlean, presidenta dșórelor. Au fost de față dnele Sturdza, Stolojan, Sihlean, Bilcescu, Sion, Meitani, Xenopol, Aurelian și altele multe, precum și dșórele Lupașcu, Bilcescu, Meitani, Sion, Brătian, Aurelian etc. Cotilionul a fost arangiat de dl St. Sihlean cu mai mulți tineri. Ș'a început la 1, jucat în patru serii și condus de dșóra Lupașcu cu dl Magheru. A ținut până după patru. Dșórele au lucrat singure tot ce ș'a dat în cotilion.

Albina din Sibiiu în adunarea sa generală ținută la 27 martie a votat pentru scopuri de binefacere 6400 fl. Dela înființarea sa, „Albina“ a dat pentru scopuri filantropice și culturale 38.621 fl. 18 cr. Ș'a decis ca fondul să se duplice, prin acțiuni noue. Dividenda anului trecut ș'a ficsat cu 16 fl. de acțiune.

Felurimi.

Câte religii cunoscute se află pe pământ. Sânt șapte religii mari: Religiuena ortodocsă, catolică, protestantă, ebreă, mahometană, budistă și idololatrică. Catolicii sânt cam la 200.000.000; Mahometanii 175.000.000; Protestanții 120.000.000; Ortodoxii 80.000.000; Ebreii mai puțin de 10.000.000; Idololatrii mai mulți de 8.000.000. Aceste religii mari înse se sub-impart a-prope în 1100 de eresii.

Pêrul capului Englezii, mai ales au numérat de multe ori, câți peri are omul pe cap. Ș'a constatat că ómeunii blonđi au pêr mai des. Femeile blonde au aproximativ 140.000 de peri, cele ócheșe au numai 109.000, cele negre au 102.000, iar cele cu pêrul roșu numai 80.000. Pêrul unei femei blonde, pus fir lăugă fir, ar formá o linie de 110 kilometri.

Călindarul săptămânei.

Domineca Florilor, Ev. dela Ioan c. 13.

Diua sêpt.	Calindarul vechiu	Călind. nou	Sórele.
Duminecă	26 Sob. Arc. Gavril	7 Cain	5 8 6 27
Luni	27 Cuv. Mar. din Tes	8 Amant	5 6 6 29
Mărți	28 Cuv. Ilarion	9 Maria	5 4 6 31
Mercuri	29 Cuv. Marcu	10 Esehiiil	5 1 6 32
Joi	30 † Joia mare	11 Joia verde	4 59 6 34
Vineri	31 † Vinerea patimilor	12 Iul. Vin. m.	4 57 6 36
Sâmbătă	1 Maria Egipténa	13 Iustinus	4 54 6 38

Proprietar, redactor respundător și editor: IOSIF VULCAN.

CU TIPARUL LUI IOSIF LÁNG ORADEA-MARE.